Комунікативна культура педагога, як одни із напрямків удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах.

Шейко В. Д., Панасенко С. І., Крижановський О. А.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», кафедра хірургії №2

Анатоція. В статті розглянуті проблемні питання комунікативної культури соціума в цілому та викладачів і студентів вищої медичної школи зокрема. Подано огляд основних варіантів словесних норм і різних аспектів вияву культури мовлення, які мають суттєвий вплив на навчальний процес.

Ключові слова: комунікативна культура, мова, словесна норма.

Сучасний стан комунікативної культури українського соціума в цілому знаходиться у незадовільному стані і зберігає негативні тенденції розвитку. Зокрема, у плані мовного етикету, його можна розцінювати як кризовий, про що свідчить збіднення лексики, невміння складно й логічно виразити свої думки або почуття студентами вищої медичної школи. Вербальна сфера комунікацій уражається «словесними метастазами» обсцінної лексики, яка більш характерна для наших східних сусідів; безграмотність – типове явище сьогодення, хоча держава і маніфестує «європейський вектор» розвитку [1-3].

Представники різноманітних інститутів нашої влади розмовляють однією «канцелярською мовою», що рясніє варваризмами. «Канцелярська мова» - це один із продуктів життєдіяльності партійного функціонерства, в основі якого лежить поява необхідності зачитування промов за підготовленими текстами, що забезпечується штатом референтів, які пишуть для можновладців. Це свого роду жаргон, породжений тоталітарним ладом, складений з мовних штампів, із суцільної невиразності якого дуже складно вичленити корисну інформацію [3, 5].

Соціолект молоді, в т.ч. студентів вищої медичної школи, характеризується лексично нестабільним сленгом, що так само мінливий, як і сучасна молодіжна мода. Молодіжний сленг до певної міри - спроба пожвавити нудну мову

штампів і одночасно - прагнення розмежувати покоління за їх власними світоглядами, протиставити себе безликості, затвердити своє право на інакомислення мовними засобами. В останні роки спостерігається цікавий комунікативний феномен - через темпи зміни поколінь сленг випускників медичних навчальних закладів в очах першокурсників вважається застарілим. Слід також зазначити, що вживання сленгу нашими студентами не завжди є показником духовної обмеженості, скоріше це "візитна картка", свідчення приналежності до тієї або іншої вікової групи.

Стрімке падіння комунікативної культури та безграмотність значною мірою обумовила відміну мовного екзамену у вищі медичні навчальні заклади. Цей факт свідчить про неспроможність середьої школи позбавитися від тоталітарної субкультури. Острівці мовної культури збереглися в середовищі спадкової інтелігенції, літературному й театральному світі. Причин тому багато. Це насамперед масова еміграція українців й геноцид української науки й культури, носіїв мови. Це вилучення з публічного користування й фондів бібліотек багатьох шедеврів української літератури за ідеологічними критеріями.

Для педагога вищої медичної школи мова - насамперед робочий інструмент, засіб повідомлення навчальної інформації до аудиторії, але це ще й засіб емоційного впливу й засіб виховання, у тому числі й формування мовної культури студентів-медиків.

Культура мовлення – це якість володіння мовними нормами вимови, наголосу й слововживання, а також уміння використовувати виразні язикові засоби в різних умовах спілкування відповідно до його мети і змісту.

Мова має не тільки просторові, але й часові координати. Вона змінюється разом із соціально-історичним і науково-технічним розвитком суспільства: одні поняття застарівають, стають архаїзмами, з'являються нові поняття й неологізми. Відбуваються стилістичні переміщення й зрушення, пов'язані із впровадженням у наше життя засобів масової комунікації й інформації.

Відбувається "інвазія" іноземних слів без перекладу з мови в мову у зв'язку з активізацією міжнародних зв'язків.

Літературна мова, навіть у вузькому медичному середовищі, повинна залишатися самобутньою, живою, багатою і точною, передаючи всі відтінки змістів, закладених у слова.

Найважливіше завдання викладача вищої медичної школи - утримувати літературне мовлення на досягнутому рівні сучасної культури і книжно-писемної традиції й разом з тим не допускати її відриву від живих джерел української мови. Словесна норма - це основна ознака літературної мови. Існує варіативність норми як наслідок природнього розвитку мови, яку потрібно відрізняти від викривлення і помилки.

Існують такі варіанти словесних норм: 1) хронологічні (архаїзм, неологізм); 2) стилістичні (розмовна, офіційно-ділова, поетична, професійна); 3) власне нормативні (діалект, просторіччя, загальновживане, не цілком літературне).

Виділяють такі основні аспекти вияву культури мовлення: 1) нормативність (дотримання усіх правил усного і писемного мовлення); 2) адекватність (точність висловлювань, ясність і зрозумілість мовлення); 3) естетичність (використання експресивно-стилістичних засобів мови, які роблять мовлення багатим і виразним); 4) поліфункціональність (забезпечення застосування мови у різних сферах життєдіяльності).

Ознакою загальної культури мовлення служить її правильність, тобто дотримання норм (вимовних, граматичних і стилістичних).

Правильна постановка наголосу - необхідна ознака й найважливіша умова грамотного мовлення. Правильність наголосу можна перевірити за орфоепічним словником або довідником у яких є довідники важких наголосів [4, 6].

Мовні огріхи педагогів - явище не настільки рідке й не настільки невинне, як видасться на перший погляд. Вимовні, граматичні й стилістичні погрішності

в мові викладачів сприймаються як норма й автоматично переносяться в мовні навички студентів.

Таким чином, правильні вимова й наголос, вибір граматичних конструкцій, сполучуваність і правильне вживання слів і виразів - невід'ємні якості мовної культури. Відпрацювання мовної культури – запорука правильного розвитку лекторської майстерності педагога вищої медичної школи, чия мова повинна бути точною та простою і разом з тим виразною і багатою.

Список літератури:

1. Зубков М.Г. Сучасна українська ділова мова. – 7-ме вид., виправлене. – Донецьк: СПД ФО Сердюк В.І., 2005. – 448 с
2. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови. – К.: ВЦ “Академія ”, 2007 . – 360с.
3. Мацюк З.О.,Станкевич Н.І. Українська мова професійного спілкування. – 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 352с.
4. Орфоепічний словник української мови [Текст] : в двох томах / сост.: М. М. Пещак, В. М. Русанівський. - К.: Довіра, 2001 - Т. 1: А - Н. - 2001. - 955 с.
5. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови. – 3-тє вид., перероб. і доповн. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248с.
6. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. — К.: Наук. думка, 2012. — 288 с.